

ORTAÇAĞ AVRUPASI'NDA TARİHYAZIMI ÇERÇEVESİNDE PAUL THE DEACON VE LOMBARDLARIN TARİHİ ADLI ESERİ

Özlem GENÇ*

Giriş

Kimi zaman geçmişte olup bitenleri bilerek “tarih tekerrürden ibarettir” anlayışına uygun şekilde geleceğe ışık tutmak, kimi zaman da ne kadar üstün bir ırktan geldiğini ispat etmek ya da düşmanları tanımak için bir yol olarak görülen tarihyazımı, eskiçağlardan günümüze kadar pek çok kez üslup değiştirmiş ama vazgeçilmez bir yazım alanı olarak geçerliliğini sürdürmüştür.

Ortaçağ denilen dönem, Rönesans düşünürlerine göre karanlık çağ olarak kabul edilse de, tarihyazımı konusunda kendinden önceki çağdan miras kalanları benimsemesi yanında, yeni yazım tarzları ekleyerek tarihyazımını geliştirmiş olması açısından da önemli bir dönemdir. Bu dönemde -küçük bir elit âlim grubunun, yine küçük bir elit okuyucu grubu için yazdığı laik tarih kitapları dışarıda bırakılacak olursa-¹ dinin egemenliği her alanda egemen olduğu için yazılan tarih kitaplarında dini bir eksen bulmak şaşırtıcı değildir. Üstelik çağın eğitimcilerinin ve âlimlerinin dini kökenli olduğu göz önüne alınırsa, tarih kitaplarının yazarlarının da genellikle kilise ya da manastır mensubu kişiler olduğu kolaylıkla kabul edilecek ve söz konusu kitapların din merkezli yazılmalarının nedeni daha iyi anlaşılacaktır.

Antikçağ'da Cicero ve Quintilian gibi retorik üstatları tarihi bir tür ahlaki uyarı biçimi olarak kabul etmektedirler. Tarihsel metinlerin temel amacı ahlaki düzeltmektir. Teoride gerçeğin analizini somutlaştırmaktan ziyade ahlaki idealizmin propagandası ile ilgilenirler. Ortaçağ tarih yazarları da tarih

---

* Gazi Üniversitesi, Tarih Bölümü.

¹ Jayapalan 2008: s. 56.

tanımlarını bu gibi klasik retorik âlimlerinden ödünç almışlardır. Onlar için genel kanı şudur; tarih sadece geçmişteki efsanelerin tanımlanmasının ötesinde ahlaki ve politik bir yararlılıktır.² Erken Ortaçağda ise tarih yazımı planlanmış bir eylem değildir. Bir halkın geçmişinin kaydedilmesi, o halkın kimliğinin ifade edilmesi olarak algılanmaktadır. Erken Ortaçağ tarihyazımında üç ana unsur vardır; klasik ve geç antik dönem yazarlarının pagan tarihleri, Hristiyanlık merkezli tarihyazımı ve İncil. Klasik ve geç antik dönem yazarlarına örnek olarak Caesar, Sallust, Livy, Tacitus ve Suetonius verilebilir. Hristiyanlık merkezli tarih yazımında ise en etkili yazar Eusebius'tur. Klasik dönemdeki tarih yazımında din nadiren dikkate alınırken, Eusebius dini inançlar ve pratikleri açıklayarak askeri ve politik olaylar hakkında bilgi vermektedir.³ İncil ise hem tarihsel olayların açıklanmasında hem de yazılan tarih kitaplarında yer verilen tarihlendirme metotlarına yardımcı bir kaynak olarak kullanılmıştır. Daha açık ifade etmek gerekirse İncil temel kronolojiyi temin etmiştir.

Yöntem bakımından da Ortaçağ tarih yazımı ile Yunan-Roma tarih yazımı arasında benzerlik bulunmaktadır. Bu dönemde tarihçi olgular konusunda tamamen rivayetlere bağlıdır. Tarihsel bilgi hikâyeler toplamından öteye geçmemektedir. Yalnız Yunan-Roma tarih anlayışından farklı olarak bu hikâyeler siyasi olmaktan çok dini özellik taşımaktadırlar. Tarihsel olaylar Tanrı'nın iradesinin yansımalarıdır ve başka sebeplerin varlığının araştırılmasına gerek yoktur. Bu dönemde tarih yazımı Hristiyan ideolojisinin temelini kurmak için ilgilenilen konulardan biri haline gelmiştir ve bu anlayış XX. yüzyılda ortaya çıkan yorumsamacılık anlayışının temelini oluşturmuştur. Ortaçağ tarih yazımının eleştirel yönden zayıf olmasının nedeni burada yatmaktadır. Bu dönemin tarih anlayışı St. Augustinus'un tarih görüşünü özetlemektedir. Çünkü ona göre tarih;

1. Başlangıcı ve sonu olan bir defalık bir süreçtir,
2. Başlangıcın Hz. Âdem olması dolayısıyla, insan soyunun birliğini içerir,
3. Kurtuluş gününe doğru giden amaçlı bir süreçtir,
4. Anlamalı bir süreçtir.⁴

Daha önce de belirtildiği gibi Ortaçağ tarihyazımı kendinden önceki dönemden pek çok şeyi miras aldığı gibi, kendi bünyesinde yeni tarzlar

---

² Spiegel 2002: s. 79.

³ Innes & McKitterick 1994: s. 193-194.

⁴ Köksal 2009: s. 1609-1610.

yaratmayı da başarmıştır. Bu tarzlar arasında ilk sırada yıllıklar bulunmaktadır. Bu yıllıkların özelliği İncil`le ilgili tarihten ya da kilise babalarının tarihinden geliştirilmemiş olmasıdır. O bir keşiftir, tamamen yeni bir şeydir. Yıllıklar tarihsel kayıtların en basit formudur ve her yerde bulunmaktadırlar. Bu kitaplarda olayların kısa tanımlamaları listeler halinde gösterilmektedir. Kitabın başlangıç tarihi ise farklılık arz eder. Örneğin bazı yerlerde yeni yılın başlangıcı olan kabul edilen 25 Aralık tarihi kullanılırken bazı yerlerde Paskalya günü ile yıllığa başlanmıştır.⁵ İrlanda da Paskalya tarihi hesaplamaları VI. ve VII. yüzyılda Roma`dan alınmıştır. İngiltere de 664 tarihli Whitby meclisinde Dionysius Exiguus tarafından hesaplanan Roma sistemini kabul etmiştir. VIII. yüzyılda İngiliz misyonerleri bu hesaplama şeklini Frank İmparatorluğu`na da yaymışlardır.⁶ Ortaçağ`a ışık tutan en önemli yıllıklar şu şekilde sıralanabilir:

1. Frank Kraliyet Yıllıkları (*Annales Regni Francorum*)⁷
2. St. Bertin Yıllıkları (*Annales Bertiniani*)⁸
3. Fulda Yıllıkları (*Annales Fuldenses*)⁹
4. Metz Yıllıkları (*Annales Mettenses*)¹⁰

Elbette tüm çağ boyunca yazılan yıllıklar bu kadarla sınırlı değildir. Sayıları oldukça çok olan Ortaçağ yıllıklarını burada vermek zahmetli olacağından en bilinenlerin isimlerinin belirtilmesiyle yetinilmiştir.

Kilise babalarının tarihini yazmak Ortaçağdaki diğer bir tarihyazımı şeklidir. Çağ boyunca tarihyazımı Hristiyan rahiplerin elinde olduğundan ve din merkezli yaşandığından önceki dönemde yaşamış büyük din adamlarının ya da azizlerin hayatlarını, efsanelerini ve öğütlerini yazmak kaçınılmaz olmuştur. Bu türe en iyi örnek Papaların Kitabı olarak Türkçeleştirilen *Liber Pontificalis`* tir.¹¹ İlk papa olarak kabul edilen Petrus ile başlayan metin, 90. papa Constantinus ile sonlandırılmıştır. Ravenna Kilisesi Papalarının Kitabı (*Liber Pontificalis Ecclesiae Ravennatis*),¹² Paul the Deacon tarafından yazılan Metz Piskoposlarının Tarihi (*Gesta Episcoporum Mettensium*)¹³ ve St. Wandrille

⁵ Hay 1977: s. 38-39.

⁶ Caenegem 1978: s. 30.

⁷ Latince metin için bkn; F. Kurze Ed., MGH SS. rer. Germanicum 6, Hannover, 1895. Yıllık 741-829 yıllarını kapsamaktadır.

⁸ Latince metin için bkn; G. Waitz Ed., MGH SS. rer. Germanicum 5, Hannover, 1883.

⁹ Latince metin için bkn; F. Kurze Ed., MGH SS. rer. Germanicum 7, Hannover, 1891.

¹⁰ Latince metin için bkn; G. H. Pertz Ed., MGH SS (in Folio) I, Hannover, 1826, s.314.

¹¹ MGH SS, Ges. Pon. Rom. Vol I, Ed. T. Mommsen, Berolini, 1898.

¹² MGH SS, rer. Langob. Et Ital., Ed. O. Holder-Egger, Hannover, 1878, s. 265.

¹³ MGH SS II, Ed. G. H. Pertz, Hannover, 1829, s. 260.

Başrahiplerinin Tarihi (*Gesta Abbatum Fontanellensium*)¹⁴ de aynı tarihyazımının örnekleridir.

Ortaçağda kronik adı verilen tarihler de yazılmıştır. Bu türün en iyi örnekleri arasında Anglo-Saxon Kronikleri, St. Albans Kronikleri (1250'den 1422'ye kadar olan zamanı kapsar), Freissing'li Otto Kroniği, Matthew Paris'in Büyük Kroniği ve Geç Ortaçağ'da yazılan Londra ve Floransa Kronikleri verilebilir.¹⁵

Biyografiler de bu dönemde ortaya çıkmış tarih eserlerindedir. En önemlilerinden biri Einhard tarafından yazılan *Vita Caroli Magni*¹⁶ yani Büyük Karl'ın (Charlemagne, Şarلمان) Hayatı'dır. Önceki dönem tarihçilerinden Suetonius örnek alınarak yazılan bu biyografi Charlemagne'nin siyasi hayatından özel hayatına ve ölümüne kadar pek çok önemli bilgiyi içermektedir. Charlemagne hakkındaki bir diğer biyografi *Gesta Karoli Magni Imperatoris*'dir¹⁷ ve St. Gall rahibi Notker tarafından yazılmıştır.

Ortaçağ tarihyazımı türlerinden bizim için en önemli olanı ulusal tarihyazımıdır. İlk temsilcilerinden biri Jordanes'tir. 551 yılından kısa bir zaman önce yazılmış olan eseri, Gotların Tarihi olarak modern dillere çevrilse de asıl anlamı Gotların Faaliyetleri ve Kökeni Üzerine'dir (*De Origine Actibusque Getarum*).¹⁸ Özellikle Ostrogotlar üzerine yoğunlaşan eserde Jordanes, Cassiodorus'un bir eserini özetlemiştir.¹⁹

Diğer bir ulusal tarih örneği Gregory of Tours ve eseri Frankların Tarihi'dir (*Historia Francorum*). Aslında yazar kendi eserine Tarihin 10 Kitabı adını vermiştir, Frankların Tarihi adı ise sonraki elyazmalarında yer alan isimdir ve günümüzde de bu isimle anılmaktadır. Düzen ve gramer konusunda bazı yerlerde karışıklıklar bulunan eser, Merovenj krallarının ve kraliçelerinin yaptıkları üzücü hikâyeleriyle doludur. Latince yazılmıştır.²⁰ Tours piskoposu olan Gregory, bu eserini Eusebius tarafından tesis edilen tarihyazımı geleneğine uygun bir şekilde yazmıştır. Esere sadece -İncil'de olduğu gibi- yaratılışla

¹⁴ MGH SS, rer. Ger., 28, Ed. S. Loewenfeld, Hannover, 1886.

¹⁵ Jayapalan 2008: s. 56.

¹⁶ MGH SS, rer. Ger., Ed. G. H. Pertz, G. Waitz, Hannover, 1911.

¹⁷ MGH SS, rer. Ger., Nova Series 12, Ed. H. F. Haefele, Berlin, 1959.

¹⁸ MGH, A.A., V, Ed. T. Mommsen, Berolini, 1882.

¹⁹ Caenegem 1978: s. 27.

²⁰ Spiegel 2002: s. 89.

başlamamış aynı zamanda tarihsel süreçte geçen tüm olayları Tanrı'nın kararının sonuçları olarak görmüştür.²¹

Seville'li Isidore başka bir ulusal tarih yazarıdır. Eseri Gotların, Vandalların ve Süevlerin Tarihi (*Historia Gothorum, Wandalorum, Sueborum*)²² adını taşımaktadır, 624 yılına kadar olan olaylara yer vermektedir ve 626 yılında tamamlanmıştır.²³

Bizim için bu alandaki en önemli tarihçi Paul the Deacon ve eseri Lombardların Tarihi'dir. Gotlar için Jordanes, Merovenjler için de Gregory of Tours kim ise Lombardlar için de Paul the Deacon odur.²⁴ 774 yılında tarih sahnesinde silinen Lombard devletinin sadık bir üyesi olan Paul sadece tarih yazarı değildir, Charlemagne zamanında başlatılan ve Ortaçağ Avrupası'nın ilk Rönesansı olarak kabul edilen Karolenj Rönesansı'nda da önemli bir rol oynamıştır. Bu makalenin konusu olarak seçilmesinin sebebi de oynadığı bu önemli rolde yatmaktadır.

PAUL THE DEACON

Hayatı

Yaklaşık 725 yılında, Lombard Krallığı'nın kurucusu Kral Alboin tarafından Friuli'ye yerleştirilmiş olan köklü bir Lombard ailede Warnefrid adında bir baba ve Theudelinda²⁵ adında bir anneden dünyaya gelen Paul'un babası saygın bir insandır. Paul, Pavia'daki Lombard sarayına muhtemelen uşak olması için gönderilmiştir. Burada Ratchis döneminde, Flavian adlı bir gramerciden Latince öğrenmiş ve Yunanca'yı da içeren iyi bir eğitim almıştır. Ostia'lı Leo adındaki bir yazarın Monte Cassino Kroniği adlı eserinde bildirdiğine göre Paul, Aquileia kilisenin diyakozluğu görevini üstelenmiştir.²⁶ Bu nedenle diyakoz Paul olarak anılmaktadır.

İlk efendisi Kral Ratchis 749'da Monte Cassino Manastırı'na çekildiğinde Paul sarayda kalmaya devam etmiş ve Kral Desiderius'un kızı Adalperga'nın hizmetine girmiştir. Bu dönemde yaklaşık olarak 25 yaşındadır.

---

²¹ Innes & McKitterick 1994: s. 196.

²² MGH, A.A., XI, Ed. T. Mommsen, Berolini, 1894, s. 241.

²³ Caenegem 1978: s. 28.

²⁴ Gibbon 1845: s. 541.

²⁵ Schaff 1973: s. 413.

²⁶ Taviani-Carozzi 2000: s. 1101.

İkisi de sanata ve edebiyata meraklıdır. Desiderius kızını politik sebeplerle Lombardların Güney İtalya'daki en güçlü kalesi olan Benevento'nun dükü Arichis ile 757 yılında evlendirdiğinde, Paul de preses ile birlikte Benevento'ya götürülmüştür. Burada yaklaşık 20 yıl kalan Paul, 774'te Charlemagne'ın İtalya'yı ele geçirip Lombardlara son vermesinin ardından Monte Cassino manastırına çekilmiştir.²⁷

Bu dönemden kısa bir süre sonra 776'da Paul'un kardeşi Arichis, Friuli dükü Hrodgaud'un Charlemagne'a karşı giriştiği bir isyanda yer almış ve kral tarafından yakalanarak hapsedilmiştir. Paul bu durum karşısında kardeşini kurtarmak için 28 satırlık dokunaklı bir şiir yazmış ve kardeşinin salıverilmesi ricasıyla krala göndermiştir. Bu şiir muhtemelen 782'de Gaul'de yazılmıştır. Sonrasında 783'de kralın huzuruna da çıkan Paul, kralın merhametini elde etmeyi başarmıştır.²⁸ Bu görüşme Charlemagne'ın onu sarayda kalması için davet etmesine yol açmıştır. Bu teklifi kabul eden Paul, yaklaşık 785'e kadar sarayda kalmış,²⁹ burada Pisa'lı Peter tarafından eğitilmiş³⁰ ve Charlemagne'ın kızı Rotrud'a Yunanca öğrenmesi için dersler vermiştir.³¹ 785-787 yılları arasında bir yerde Monte Cassino'ya geri dönen Paul, 799'daki ölümüne kadar burada kalmıştır.

Eserleri

İleriye gören bir insan olan Paul, ilk Avrupalılardan biri olarak kabul edilmektedir.³² Çok sayıda esere sahiptir. Bunlar arasında şiirler, vaazlar, mektuplar ve tarih kitapları bulunmaktadır. Şiirsel anlamda Prenses Adalperga'ya akrostişler³³ yazan Paul'un, Benedikten Tarikatı kurucusu Nursia'lı Aziz Benedictus onuruna yazdığı başka bir şiiri, Farfa Şehri'nden günümüze gelen en eski notalandırılmış müzik çalışması³⁴ olarak önem taşımaktadır.

---

²⁷ Wright & Sinclair 1969: s. 149-150.

²⁸ Schaff 1973: s. 413.

²⁹ Gibson & Smail 2009: s. 118.

³⁰ Taviani-Carozzi 2000: s. 1101.

³¹ Peters 2003: s. xiii.

³² Pehrson 1983: s. 227.

³³ Wright & Sinclair 1969: s. 151.

³⁴ Boynton 2006: s. 42.

Paul, VIII. yüzyıl sonlarında, yıl boyunca pazar günleri ve yortu günlerinde okunması için³⁵ Charlemagne`ın isteğiyle Vaazlar adlı bir koleksiyon derlemiştir.<sup>36</sup> X. yüzyıl boyunca Roma Kilisesi`nde kullanılan bu koleksiyon üç seriden oluşmaktadır. İlk seri Augustine, Bede, Ambrosius, Auxerre rahibi Hericus ve Papa Büyük Gregorius³⁷ gibi kilise babalarından derlenmiştir ve 202 vaazdan oluşmaktadır. İkinci seri “Havari Aziz Andrea`nın doğum gününde”, “Azize Maria`nın temize çıktığı günde” ve “Aziz Petrus`un koltuğunda”³⁸ gibi başlıklar altında, azizlerin kutsal günlerini konu alan 96 vaaz içermektedir. Sadece Vaazlar adı verilen üçüncü seri ise 5 tane vaazdan oluşmaktadır.³⁹ Derlenen bu metinlerin sonraki yazarları da etkilediği görülmektedir. Çünkü İngiliz başrahip Ælfric of Eynsham (yak. 955-1010) Katolik Vaazları adlı eserinde Paul`ün vaazlarını ana kaynak olarak kullanmıştır.⁴⁰

Tarihi bir kaynak olarak değerlendirilebilecek Paul the Deacon mektupları dört tanedir. İlk ikisi Charlemagne`a, üçüncüsü Corby başrahibi Adalhard`a ve sonuncusu Başrahip Theudemar`a yazılmıştır.<sup>41</sup> Litürjik kitapların revizyonunda önemli bir rol oynayan Paul, gramer üzerine de bir eser yazmıştır ve bu eserinde klasik dönem gramercileri Donatus, Charisius ve Diomedes`den örneklere yer verirken, İncil`den ve Hristiyan şairlerden de alıntılar yapmıştır.⁴²

Kilise tarihi biyografisinde önemli bir eser olan Metz Piskoposlarının Tarihi, yaklaşık 784`te, Metz piskoposu Angilram`ın (VIII. yy.) isteğiyle Paul tarafından yazılmış eserlerdendir. Charlemagne`ı memnun etmek için esere onun atalarını da ekleyen<sup>43</sup> Paul, Piskopos Clemens ile başlayan eserini Piskopos Adalbero ile sonlandırmış ama içerisine Kral Pepin`in kızı Rothaide, Kraliçe Hildegard (758-783, Charlemagne`ın ikinci eşi) ve Charlemagne`ın kızları Adeleide ve Hildegard için yazılmış cenaze töreni söylevlerini de eklemiştir.⁴⁴

³⁵ Smetana 1978: s. 75.

³⁶ Wright & Sinclair 1969: s. 151.

³⁷ Paulinus Winfridus Diaconus, Homiliae De Tempore, Ed.: J. P. Migne, PL 95, s. 1161-1458.

³⁸ Paulinus Winfridus Diaconus, Homiliae De Sanctis, Ed.: J. P. Migne, PL 95, s. 1457-1565.

³⁹ Paulinus Winfridus Diaconus, Homiliae, Ed.: J. P. Migne, PL 95, s. 1565-1584.

⁴⁰ Clayton 2000: s. 184.

⁴¹ Paulinus Winfridus Diaconus, Epistolae et Carmina, Ed.: J. P. Migne, PL 95, s. 1583-1592.

⁴² Leclercq 2003: s. 41.

⁴³ Schaff 1973: s. 414.

⁴⁴ MGH, SS II, Liber de Episcopis Mettensibus, Ed.: G. H. Pertz, Hannover, 1829, s. 260-270.

Bir diğer eseri Kral Desiderius'un kızı Adelperga için, Eutropius'un *Breviarum Historiae Romanae*, Orosius'un *Historia Adversus Paganos*, Aurelius Victor'un *De Caesaribus Historia*, Jordanis'in *De Breviatione*, Prosper'in *Chronicon* adlı eserlerinden ve ayrıca Bede ve Jerome'dan derlediği *Historia Romana*'dır (Roma Tarihi).⁴⁵ 16 kitaptan oluşmaktadır. İlk 10 kitap sadece Eutropius'tan, sonraki altı kitap Valens'ten alıntılar içermektedir. Bugün için tarihsel bilgi anlamında bir değer taşımayan eserin Ortaçağ'da oldukça popüler olduğu bilinmektedir.⁴⁶

Diyakoz olmasından dini anlamda da yeterli sahibi olduğu anlaşılan Paul, Benedikten Tarikatı üyelerinden biridir ve bu nedenle olsa gerek tarikatın kurucusu Nursia'lı Aziz Benediktus'un Kural'ı üzerine bir yorum kaleme almıştır. Ayrıca arkadaşı Corby manastırı başrahibi Adalhard için,⁴⁷ Bede'nin Kilise Tarihi adlı eserinden ve Gregory'nin eserlerinden derlediği⁴⁸ Papa Büyük Gregory'nin Hayatı⁴⁹ adlı kitabını oluşturmuştur.

Lombardların Tarihi

Lombardların Kral Audoin idaresinde 546'da güneye göçlerinden, 744'te Kral Liutprand'ın Pavia'da ölümüne kadar olan dönemi anlatan⁵⁰ ve Paul the Deacon'un bir tarihçi olarak ünlenmesini sağlayan ancak yazarın ölümü nedeniyle yarım kalan eser Lombardların Tarihi adını taşımaktadır.

Ana kaynak olarak Origo Gentis Langobardorum'un ve VII. yüzyılda Trent'li Secundus tarafından yazılan ama bugün kayıp olan *Historiola de Gestis Langobardorum*'un kullanıldığı⁵¹ eser, 774 yılında Charlemagne'in Lombard Devleti'ne son vermesinden sonra yazılmıştır ve Ortaçağ tarihyazımının masalsi, abartılı ve ulusal olma özellikleriyle tam anlamıyla örtüşen bir eserdir. Bir diğer özelliği ise dönemin tarihyazımı türlerinden biri olan ve "hükümdarın aynası" adı verilen kitap türünün ilk örneklerinden birini teşkil etmesidir. Çünkü eser o dönemde yönetici olan III. Grimoald (788-806) için bilgi verici ve ahlaki

---

⁴⁵ Paulinus Winfridus Diaconus, *Historia Miscella*, Ed.: J. P. Migne, PL 95, s. 743-1144.

⁴⁶ Schaff 1973: s. 414.

⁴⁷ Peters 2003: s. xiii.

⁴⁸ Schaff 1973: s. 414.

⁴⁹ Paulo Monacho Cassinensi, *Vita S. Gregorii Magni*, Ed.: J. P. Migne, PL 75, s. 41-60.

⁵⁰ Wright & Sinclair 1969: s. 152.

⁵¹ Pizarro 2003: s. 71.

talimatlar içeren bir eserdir. Jordanes ve Bede`de olduğu gibi coğrafi<sup>52</sup> ve etnik bir önsözle açılan eser, dönemin genel tarih anlayışına ve Bede`nin Kilise Tarihi adlı eserine benzemeyen çok zayıf bir teolojik çerçeveye sahiptir.⁵³

Geç Latin literatüründeki en ilginç kitaplardan biri olan eser, çok uzun değildir ama iki yüzyıllık olayların kaydını kısa bir alanda orantılı olarak sunmaktadır. Destansı bir şekilde oluşturulmuştur, kahramanlık fikrinin pek çok örneğini sunmaktadır ama tek bir konuyla ilgili olmasına rağmen asla monoton değildir.⁵⁴ Altı kitaptan oluşan eserin her kitabı intikam ve coşku içeren çok sayıda geleneksel hikâyeyi barındırmaktadır.⁵⁵ Örneğin Lombardlar bu ismi nasıl aldılar, Lombard Kralı Alboin karısının kışkırtmasıyla nasıl öldürüldü gibi. Bu hikâyeler romansal tutumun pek çok işaretini barındırmaktadır.⁵⁶ Çağın tarihyazını geleneğindeki romansal özelliğin Paul`ün eserinde de bulunduğu anlaşılmaktadır.

Yazar eserini bir gelenek içerisinde yazmıştır ve bu geleneği Bede`den almıştır. Buna bağlı olarak, Germanik bir ulusun geleneklerinin, mitlerinin ve erken tarihinin 568-774 yıllarıyla sınırlandırılarak<sup>57</sup> sunulduğu eserde Ortaçağ Avrupası`ndaki pek çok önemli konu hakkında bilgi verilmiştir. Örneğin Liutprand yönetimi altında çiçek açan Lombard kültürü ve toplumu, Pavia ve Benevento saraylarında hayat, VIII. yüzyılda Gaul, Britanya ve İtalya`daki dini ve edebi uyanış, diplomasinin karmaşık olayları, İtalya`da zayıflayan Bizans politikaları, yıkılmış Lombard Krallığı gibi. Bu nedenle Paul duygusal ve akıllı bir gözlemci olarak kabul edilmektedir.

Yüzden fazla elyazması olan ve XVI. yüzyıldan bu yana birçok kez baskısı yapılan eser altı kitaba bölünmüştür. İlk kitap VI. yüzyıla kadar Lombardların göçebeliklerini ve kökenlerini, ikinci kitap İtalya`ya girişlerini, ilk liderleri Alboin ve onun ardılı Cleph`in ortadan kaldırılmalarını, üçüncü kitap ise dük yönetimindeki özerkliklerini ve bölgeselleşmenin zorluklarını anlattıktan sonra Authari ve Theudelinda yönetiminde monarşinin kurulmasıyla son bulur. Authari, karısı Theudelinda ve Theudelinda`nın ikinci kocası, Authari`nin ardılı Agilulf eserin en dikkat çekici karakterleridir, onların kariyerleri Lombardların monarşik bir devlete geçişlerinde eksen görevi

---

⁵² Bullough 1991: s. 113.

⁵³ Spiegel 2002: s. 92.

⁵⁴ Wright & Sinclair 1969: s. 152.

⁵⁵ Gibson & Smail 2009: s. 118.

⁵⁶ Pizarro 2003: s. 72-73.

⁵⁷ Brozyna 2005: s. 83.

görmüştür. Dördüncü, beşinci ve altıncı kitaplar monarşinin tarihiyle devam etmektedir ancak aralarına İstanbul'dan İspanya'ya kadar uzanan geniş bir dünya tarihi de serpiştirilmiştir.⁵⁸

Eserde tarihi olaylar katışıksız bir şekilde verilmemiştir. Genel olarak bütünlükten yoksun olan eserde basit bir kronoloji ile verilen olaylar ve bahsedilen halk ile ilgili Paul'un yorumlar yapması da söz konusudur.⁵⁹ Yine de Paul'un yönelimi ve görüş noktası şeffaftır. Onun Lombard kralları halkın büyük liderleridirler ve hem savaşta hem de politik olaylarda cesur olabilirler ancak bir şeyleri zorla ele geçirmekten, ihanetten ve yalan yere yemin etmekten dolayı suçludurlar. Bunları bilmesine rağmen Paul ne onların suçlarından dolayı duyduğu üzüntüyü herhangi bir şekilde belirtir ne de tutarlı ahlaki portreler çizmeye yeltenir. Frankları da negatif olarak karakterize etmez, Yunanlılardan hoşlanmamasına rağmen de Justinian'ı övmektedir.⁶⁰ Lombard aristokrasisi içinde zinanın olağan bir şey olarak kabul edildiğine inandığı halde, zina yapan kraliyet mensuplarını suçlama fırsatına sahip olduğu yerlerde dahi bunu yapmamıştır.⁶¹ Görülen o ki, Paul'un amacı gerçekleri olduğu gibi yansıtmaktan ziyade Lombard aristokrasisini ya da devletini yüceltmektir. Bu tuhaf bir durum değildir. Çünkü Ortaçağ tarihyazımının en önemli özelliklerinden biri, ulusal tarih yazarlarının, konu ettikleri halkı ve o halkın önde gelen kişilerini abartılı bir şekilde gözler önüne sermeye çalışmalarıdır.

Paul tarihini yazarken dönemin önemli olaylarına ve kurumlarına da yer vermiştir. Örneğin 560'lı yıllarda Kuzey İtalya'nın kırsal bir bölgesi olan Liguria'da ortaya çıkan veba salgınının sonuçları hakkında uzun ve geniş detaylara değinmiştir.⁶² Ayrıca Nursia'lı Aziz Benediktus'un Monte Cassino ve Subiaco'da kurduğu manastırlardan da bahsetmiştir.⁶³

Altı kitaptan oluşan bu eserin her kitabı çeşitli sayıda bölümlere ayrılmıştır. Bu bölümlerin bazılarında verilen bir takım bilgilere örnekler vermek gerekirse;

---

⁵⁸ Peters 2003: s. xiv-xvi.

⁵⁹ McDonald 2000: s. 417.

⁶⁰ Pizarro 2003: s. 71.

⁶¹ Balzaretto 2008: s. 14.

⁶² Foot 2010: s. 37.

⁶³ Boynton 2006: s. 42.

1. Kitap (27 bölüm)

1. bölüm: Gotlar, Vandallar ve diğer kaba ve barbar halklar Germanya`dan geldiler.⁶⁴ Aynı şekilde Winnilus ırkı, yani Lombardlar da Scadinavia denilen adadan geldiler.⁶⁵

3. bölüm: Kader onlara topraklarını terk etmeyi ve yabancı topraklar için arayışa girmeyi sundu. Onlara iki lider atandı: İbor ve Aione, onlar kardeşlerdi. Bu liderlerin annelerinin adı Gambara`ydi.⁶⁶

4. bölüm: Germanya`nın kuzeydoğuya doğru en uç sınırında, okyanusun kıyısında, çıkıntılı bir kayanın altında bir mağara görülür. Burada bilinmeyen bir zamandan beri, yedi kişi uzun bir uykuya dalmış dinlenirler. Sadece bedenleri değil kıyafetleri de zarar görmemiştir.⁶⁷

5. bölüm: Buraya Scritobini denilen halk komşudur. Onlar yaz zamanı bile kardan mahrum değildirler.⁶⁸ İtalya`da Efendimizin doğum günü civarında insan boyları, saat 6`da gölgede dokuz adım ölçülür ama ben Belgic Gaul`de Villa Totonis denilen yerde bulunduğum sırada, boyumun gölgesini ölçtüm, onu 19,5 adım buldum.⁶⁹

6. bölüm: Bahsettiğimiz bu kıyıda çok uzak olmayan, batı tarafına karşı bir yerde derin bir girdap vardır...⁷⁰ Gemiler sıklıkla bu girdap tarafından hızla ve şiddetli bir şekilde çekildiklerini bildirirler... Onlar Britanya Adası ve Galiçya bölgesi arasında başka bir girdap daha olduğunu söylerler... Evodia

---

⁶⁴ Gothi siquidem Wandalique... et aliae feroces et barbarae nationes e Germania prodierunt. MGH, SS, rer. Ger. in usum schol., 48, Pauli Historia Langobardorum (PHL), Ed.: G. Waitz, Hannover, 1978, s. 53.

⁶⁵ Pari etiam modo et Winnilorum, hoc est Langobardorum... ab insula quae Scadinavia dicitur adventavit. PHL, s. 53.

⁶⁶ Cui sors dederat genitale solum excedere exteraque arva sectari, ordinatis super se duobus ducibus, Ibor scilicet et Aione, qui et germani erant... horum erat ducum mater nomine Gambara. PHL, s. 53-54.

⁶⁷ In extremis circum versus Germaniae finibus, in ipso Oceani litore, antrum sub eminenti rupe conspicitur, ubi septem viri, incertum ex quo tempore, longo sopiti sopore quiescunt, ita inlaesis non solum corporibus, sed etiam vestimentis... PHL, s. 54.

⁶⁸ Huic loco Scritobini... vicini sunt. Qui etiam aestatis tempore nivibus non carent. PHL, s. 54.

⁶⁹ Denique in Italia... circa diem Natalis Domini novem pedes in umbra staturae humanae hora sexta metiuntur. Ego autem in Gallia Belgica in loco qui Totonis villa dicitur constitutus, status mei umbram metiens, decem et novem et semis pedes inveni. PHL, s. 55.

⁷⁰ Nec satis procul ab hoc de quo praemisimus litore, contra occidentalem partem... profundissima aquarum illa vorago est. PHL, s. 55-56.

adası Sequanicus`tan (Seine) neredeyse 30 mil uzaklıktadır ve bu adada, orada oturanların söylediğine göre, suların gürültüsü duyulur.⁷¹

7. bölüm: Winniluslar bu yüzden, liderleri Ibor ve Aion ile Scadinavia`dan ayrıldılar ve Scoringa denilen bölgeye geldiler, birkaç yıl burada kaldılar. O dönemde Vandalların liderleri Ambri ve Assi savaşıla tüm komşu eyaletleri baskı altında tutuyorlardı.⁷²

8. bölüm: Bu noktada eskiler gülünç bir hikâye anlatırlar: Vandallar Godan`a giderek Winniluslara karşı zafer istediler. O güneş doğduğunda gördüğü ilk kişilere zaferi vereceğini söyledi. Sonra anneleri Gambrada, Godan`ın karısı Frea`ya Winniluslara zafer istemek için gitti. Frea, Winnilus kadınlarının kesilmiş saçlarını yüz üzerinde sakala benzer şekilde bir araya getirmeleri ve sabahın erken saatinde adamlarla birlikte hazır olmaları, Godan bakmaya alışkın olduğu doğu penceresinden dışarı bakarken, onun tarafından görülmeleri için bir araya toplanmaları fikrini verdi. Bu yapıldı ve Güneş doğduğunda Godan onları görerek “kim bu uzun sakallılar?” dedi. O zaman Frea zaferi onlara vermesi için onu ikna etti ve böylece Godan zaferi Winniluslara verdi.⁷³

9. bölüm: Onlar başlangıçta Winniluslar olarak adlandırılırlarken, dokunulmamış uzun sakallar taşıdıklarından dolayı, kendi dillerinde “lang” uzun ve “bart” sakal anlamına geldiği için sonradan Langobard olarak adlandırıldılar.⁷⁴

---

⁷¹ Ab hac sane de qua diximus vertigine saepe naves raptim cursimque adtrahi adfirmantur... Adfirmant, esse et aliam huiusmodi voraginem inter Britanniam insulam Galliciamque provinciam... Triginta ferme a Sequanico litore Evodia insula milibus distat. In qua, sicut ab illius incolis adseveratur... aquarum garrulitas auditur. PHL, s. 56.

⁷² Igitur egressi de Scadinavia Winnili, cum Ibor et Aione ducibus, in regionem quae appellatur Scoringa venientes, per annos illic aliquot consederunt. Illo itaque tempore Ambri et Assi Wandalorum duces vicinas quasque provincias bello premebant. PHL, s. 57.

⁷³ Refert hoc loco antiquitas ridiculam fabulam: quod accedentes Wandali ad Godan victoriam de Winnilis postulerint, illeque responderit, se illis victoriam daturum quos primum oriente sole conspexisset. Tunc accessisse Gambaram ad Fream, uxorem Godan, et Winnilis victoriam postulasse, Freamque consilium dedisse, ut Winnilorum mulieres solutos crines erga faciem ad barbae similitudinem componerent maneque primo cum viris adessent seseque a Godan videndas pariter e regione, qua ille per fenestram orientem versus erat solitus aspicere, collocarent. Atque ita factum fuisse. Quas cum Godan oriente sole conspiceret, dixisse: “Qui sunt isti longibarbi?”. Tunc Frea subiunxisset, ut quibus nomen tribuerat victoriam condonaret. Sicque Winnilis Godan victoriam concessisset. PHL, s. 58.

⁷⁴ Certum tamen est, Langobardos ab intactae ferro barbae longitudine, cum primitus Winnili dicti fuerint, ita postmodum appellatos. Nam iuxta illorum linguam lang longam, bard barbam significat. PHL, s. 58-59.

2. Kitap (32 bölüm)

1. bölüm: Alboin, Gotlara karşı Romalılara destek vermek için seçilmiş bir grup yolladı. Onlar Adriyatik denizinin bir koy aracılığıyla İtalya'ya taşındılar... Lombardlar ülkelerine birçok hediyeyle onurlandırılmış muzafferler olarak döndüler.⁷⁵

4. bölüm: Bu dönemde özellikle Liguria bölgesinde çok büyük bir salgın oldu... Her yerde keder ve gözyaşı vardı.⁷⁶

7. bölüm: Alboin oturduğu özel mülkünü, bu Pannonia'dır, arkadaşları olan Hunlara bağışladı, kuşkusuz şu şartla,⁷⁷ eğer Lombardların geri dönmesi gerekli olursa, kendi arazilerini tekrar geri alacaklardı... Lombardlar Pannonia'da 42 yıl oturdular, Nisan ayında, Paskalya gününden sonraki günde oradan ayrıldılar.⁷⁸

10 bölüm: Lombardların İtalya'yı istila ettiği günlerde, kral Clothar'ın ölümü üzerine dörde bölünen Frank Krallığı, onun dört oğlu tarafından yönetiliyordu... Bu dönemde Benedict papa olarak Roma Kilisesi'ni yönetiyordu.⁷⁹

32. bölüm: Onun ölümünden sonra Lombardlar 10 yıl duklerin yönetimi altında kralsız kaldılar. Duklerin her biri kendi şehrini koruyorlardı.⁸⁰

---

⁷⁵ Tunc Alboin electam e suis manum direxit, qui Romanis adversus Getas suffragium ferrent. Qui per maris Adriatici sinum in Italiam transvecti... honorati multis muneribus victores ad propria remearunt. PHL, s. 84.

⁷⁶ Huius temporibus in provincia praecipue Liguria maxima pestilentia exorta est... Erat autem ubique luctus, ubique lacrimae. PHL, s. 86.

⁷⁷ Chronicon Gothanum konunun anlatıldığı sayfasında tam buraya "ut usque ad annos ducentos" ("200 yıl içinde") ifadesini eklemiştir. MGH, Leges (in Folio) 4, Ed.: G. H. Pertz, Hannover, 1868, s. 644.

⁷⁸ Tunc Alboin sedes proprias, hoc est Pannoniam, amicis suis Hunnis contribuit, eo scilicet ordine, ut, si quo tempore Langobardis necesse esset reverti, sua rursus arva repeterent... Habitaverunt autem in Pannonia annis quadraginta duobus. De qua egressi sunt mense aprili... alio die post sanctum Pascha. PHL, s. 89.

⁷⁹ His diebus, quibus Langobardi Italiam invaserunt, Francorum regnum, mortuo iam eorum rege Clothario, eius filii quadrifarie regebant divisum... Hoc etiam tempore Romanam Ecclesiam vir sanctissimus Benedictus papa regebat. PHL, s. 92.

⁸⁰ Post cuius mortem Langobardi per annos decem regem non habentes sub ducibus fuerunt. Unusquisque enim ducum suam civitatem obtinebat. PHL, s. 108.

3. Kitap (35 bölüm)

1. bölüm: Lombard duklerinden bazıları güçlü bir orduyla Gaul`ü istila etti.⁸¹

3. bölüm: Onlar sayısız ganimetle zenginleşmiş olarak İtalya`ya geri döndüler.⁸²

10. bölüm: Bu dönemde Frankların kralı Sigispert, savaş yaptığı kardeşi Hilperic`in ihaneti yüzünden öldürüldü. Onun oğlu Childebert hala küçük bir çocuktu ve annesi Brunihilde ile krallığın yönetimini üstlendi. Tridentum halkının dükü Euin,... Bavyera Kralı Garibald`ın kızını eş olarak aldı.⁸³

21. bölüm: Bu arada Frankların Kralı Childepert, İspanyalılara karşı savaş yaptı ve savaşta onlara üstün geldi.⁸⁴

23. bölüm: Bu dönemde Venefia ve Liguria topraklarında ve İtalya`nın geri kalan bölgelerinde, Noah zamanından sonra böylesi olmadığına inanılan, bir sel oldu. Patika yollar bozuldu, anayollar tahrip oldu, Athesis Nehri, Verona Şehri`nin duvarları dışında bulunan, kutsal şehit Zeno`nun kilisesi civarına kadar yükseldi, sonradan papa olan Aziz Gregory su kilisenin içine asla girmedi yazmasına rağmen, su en üst pencerelere kadar ulaştı. Verona Şehri`nin duvarları da aynı sel yüzünden kısmen tahrip oldu. Ve bu sel Kasım`ın ilk gününün 16`sında oldu.⁸⁵

---

⁸¹ Igitur aliquanti ex ducibus Langobardorum cum valido exercitu Gallias ingrediuntur. PHL, s. 112.

⁸² Ditatque inaestimabili praeda ad Italiam revertuntur. PHL, s. 114.

⁸³ Hoc tempore Sigibertus rex Francorum occisus est fraude Hilperici, germani sui, cum quo bellum inierat, regnumque eius Childeburtus, eiusdem filius, adhuc puerulus, cum Brunichilde matre regendum suscepit. Euin quoque dux Tridentinorum,..., accepit uxorem filiam Garibaldi Baioariorum regis. PHL, s. 118.

⁸⁴ Interea Childeburtus rex Francorum bellum adversum Hispanos gerens, eosdem acie superavit. PHL, s. 126.

⁸⁵ Eo tempore fuit aquae diluvium in finibus Venetiarum et Liguriae seu ceteris regionibus Italiae, quale post Noe tempore creditur non fuisse. Destructa sunt itinera, dissipatae viae, tantum tuncque Atesis fluvius excrevit, ut circa basilicam beati Zenonis martyris, quae extra Veronensis urbis muros sita est, usque ad superiores fenestras aqua pertingeret, licet, sicut et beatus Gregorius post papa scripsit, in eadem basilicam aqua minime introierit. Urbis quoque eiusdem Veronensis muri ex parte aliqua eadem sunt inundatione subruti. Facta est autem haec inundatio sexto decimo Kalendas Novembris. PHL, s. 127-128.

4. Kitap (51 bölüm)

2. bölüm: Bu yılda Ocak ayından Eylül ayına kadar çok ağır bir kuraklık oldu ve büyük bir kıtlık meydana geldi.⁸⁶

4. bölüm: Bu yılda Ravenna`da, Gradus`da ve Istria`da, tıpkı 30 yıl önce olduğu gibi, çok şiddetli kasıksal bir veba salgını yeniden ortaya çıktı... Diğer yandan o zaman kış çok soğuk oldu.⁸⁷

5. bölüm: Bugünlerde Roma Şehri`nin papası en bilge ve en kutsal Gregory, kutsal kilisenin yararına başka birçok şey yazdıktan sonra, azizlerin hayatı hakkında dört kitap meydana getirdi. Bu kitaba dialogus, yani iki kişinin karşılıklı konuşması adını verdi, çünkü onu, kendi diyakozu Peter ile konuşarak oluşturmuştu ve adı geçen papa bu kitapları Kraliçe Theudelinda`ya gönderdi.⁸⁸

7. bölüm: Bu günlerde Tassilo, Frank Kralı Childepert tarafından, Bavyeralılara kral olarak atandı.⁸⁹

9. bölüm: Bu bölümde Papa Gregory`nin Lombard kraliçesi Theudelinda`ya ve Lombard kralı Agilulf`a mektuplarına yer verilmiştir.

10. bölüm: Ocak ayından sonraki ayda, tüm ay boyunca gece ve gündüz bir kıvrıklı yıldız görüldü... İlk kez vahşi atlar ve bufalolar İtalya`ya getirildi.⁹⁰

11. bölüm: Bu dönemde, Frankların Kralı Childepert, 25 yaşında eşiyle birlikte, söylenilene göre zehirlenerek öldürüldü.⁹¹

12. bölüm: Aynı dönemde Hunların Kralı Kağan, Agilulf`a elçiler göndererek onunla barış yaptı.⁹²

---

⁸⁶ Hoc anno fuit siccitas nimium gravis a mense Ianuario usque ad mensem Septembrium; et facta est magna penuria famis. PHL, s. 144-145.

⁸⁷ Hoc anno fuit pestis inguinaria iterum apud Ravennam, Gradus et Histria nimium gravis, sicut et prius ante triginta annos extiterat... Fuit autem tunc hiems frigida nimis... PHL, s. 145.

⁸⁸ His diebus sapientissimus ac beatissimus Gregorius papa Romanae urbis, postquam alia multa ad utilitatem sanctae ecclesiae scripserat, etiam libros quattuor de vita sanctorum composuit; quem codicem Dialogum, id est duorum locutionem, quia eum conloquens cum suo diacono Petro ediderat, appellavit. Hos igitur libros praefatus papa Theudelindae reginae direxit. PHL, s. 146.

⁸⁹ His diebus Tassilo a Childeperto rege Francorum apud Baioariam rex ordinatus est. PHL, s. 146.

⁹⁰ Inter haec sequenti mense ianuario paruit stella cometes mane et vespere per totum mensem... Tunc primum cavalli silvatici et bubali in Italiam delati... PHL, s. 149-150.

⁹¹ Hac etiam tempestate Childepertus rex Francorum, aetatis anno vigesimo quinto cum uxore propria, sicut fertur, in veneno extinguitur. PHL, s. 150.

⁹² Per idem tempus Cacanum rex Hunnorum legatos ad Agilulfum... mittens, pacem cum eo fecit. PHL, s. 150.

5. Kitap (41 bölüm)

5. bölüm: Bu dönemde Frankların Provincia'dan çıkan bir ordusu İtalya'ya girdi.⁹³

13. bölüm: Bunlar duyulunca, o zamana kadar Mısır ve İskenderiye'ye nüfuz etmiş olan Saracen halkı aniden birçok gemiyle gelerek Sicilya'yı istila ettiler, Sirakuza'ya girdiler ve insanların birçoğunu katlettiler.⁹⁴

15. bölüm: Bu dönemde, hiç kimsenin önceden hatırlamadığı büyüklükte, büyük yağmurlar ve büyük gök gürlemeleri oldu. Öyle ki, binlerce insan ve hayvan yıldırım düşmelerinden dolayı harap oldular.⁹⁵

6. Kitap (58 bölüm)

5. bölüm: Bu dönemlerde sekizinci indictio sırasında (680 yılında) ay tutulması oldu. Neredeyse aynı zamanda, Mayıs'ın yedinci gününden önceki beşinci günde (2 Mayıs), günün yaklaşık 10. saatinde güneş tutulması da oldu. Ve hemen sonra Temmuz, Ağustos, Eylül'de, üç aylık çok büyük bir veba salgını takip etti.⁹⁶

9. bölüm: Efendinin doğum günü ile Theophania arasındaki bu dönemde, açık gökyüzünde, Vergilia yakınında geceleyin bir yıldız görüldü... Sonra Şubat ayında gün ortasında batı tarafından bir yıldız çıktı.⁹⁷

10. bölüm: Sonrasında Tanrı'ya düşman ve inançsız Saracen halkı, çok büyük bir kalabalıkla Mısır'dan Afrika'ya ilerleyerek kuşatmayla Kartaca'yı aldı.⁹⁸

11. bölüm: Bu arada İmparator Konstantinus, İstanbul civarında öldü ve onun daha genç oğlu Justinianus Romalıların krallığını üstlendi, onun yönetimi

---

⁹³ Hac tempestate Francorum exercitus de Provincia egrediens, in Italiam introivit. PHL, s. 185.

⁹⁴ Haec audiens gens Sarracenorum, quae iam Alexandriam et Aegyptum pervaserat, subito cum multis navibus venientes, Siciliam invadunt, Siracusas ingrediuntur multamque stragem faciunt populorum... PHL, s. 192.

⁹⁵ Hoc tempore tantae pluviae tantaque tonitrua fuerunt, quanta ante nullus meminerat hominum, ita ut innumera hominum et animantium milia fulminibus essent perempta. PHL, s. 192.

⁹⁶ His temporibus per indictionem octavam luna eclypsin passa est. Solis quoque eclypsis eodem pene tempore, hora diei quasi decima, quinto Nonas Maias effecta est. Moxque subsecuta gravissima pestis est tribus mensibus, hoc est Iulio, Augusto et Septembrio. PHL, s. 213-214.

⁹⁷ Hac tempestate noctu stella iuxta vergilias caelo sereno inter Domini natalem et theophaniam apparuit... Post haec mense Februario die media stella ab occasu exiit. PHL, s. 216.

⁹⁸ Tunc Sarracinatorum gens infidelis et Deo inimica ex Aegypto in Africam cum nimia multitudine pergens, obsessam Cartaginem cepit... PHL, s. 216.

10 yıl sürdü. O Afrika'yı Saracenlerden aldı ve onlarla karada ve denizde barış yaptı.⁹⁹

46. bölüm: O dönemde Saracen halkı Afrika'dan Septem denilen yere geçerek tüm İspanya'yı istila etti. On yıl sonra eşleriyle ve çocuklarıyla gelerek, sanki ikamet edecekler gibi, Galya'da Akitanya bölgesine girdiler... Franklar onların üzerine atılarak 375.000 Saraceni öldürdüler.¹⁰⁰

Değerlendirme

Toplamda 244 bölümden oluşan bu altı kitaplık eser içerisinde verilen örneklere bakıldığında, eserin Lombardların kökenleri, geldikleri yerler ve ilk liderleriyle başladığı göze çarpmaktadır. Ancak geri kalan bölümler incelendiğinde eserin sadece Lombard tarihine adanmış bir eser olmadığı hemen görülecektir. Çünkü eserde Müslümanlar da dâhil birçok halktan bahsedilmesinin yanı sıra, yedi uyuyanlar gibi masalsi öğelere, Lombard adının kökeninden bahsedilirken anlatılanlar gibi efsanevi hikâyelere, Frank Krallığı'nın ve papalığın kimler tarafından yönetildiğinden hangi durumlar içerisinde bulduklarına, savaşlara ve barışlara kadar birçok konudan söz edilmektedir.

Ayrıca girdaplar, seller, yağmurlar, yıldırım düşmeleri, ay ve güneş tutulmaları, yıldızların görünmeleri ve konumları gibi çeşitli coğrafi ya da gökbilimsel bilgilere de yer verilmiştir. Gölge boyunun çeşitli yerlerde ölçülmesi ve sonuçlarının yazılmasından da, o dönemde matematiksel verilere değer verildiği ve bazı durumların bunlara göre hesaplandığı sonucuna kolaylıkla varılabilir.

Örneklerden çıkarılabilecek bir diğer sonuç salgınlar, kuraklık ve kıtlıklar gibi sosyal hayatı olumsuz etkileyen olaylara bir tarih kitabında yer verilmiş olmasıdır. Bunun yanı sıra yazılan bazı eserlere ve mektuplara geniş yer ayrılması da eserin sadece bir tarih kitabı olmaktan çok öte olduğunu kanıtlamaktadır.

---

⁹⁹ Inter haec Constantinus imperator apud Constantinopolim moritur, et eius minor filius Iustinianus Romanorum regnum suscepit, cuius per decem annos gubernacula tenuit. Hic Africam a Sarracenis abstulit et cum eisdem pacem terra marique fecit. PHL, s. 216.

¹⁰⁰ Eo tempore gens Sarracenorum in loco qui Septem dicitur ex Africa transfretantes, universam Hispaniam invaserunt. Deinde post decem annos cum uxoribus et parvulis venientes, Aquitaniam Galliae provinciam quasi habitaturi ingressi sunt... Nam inruentes Franci super eos, trecenta septuaginta quinque milia Sarracenorum interimerunt... PHL, s. 233.

Elbette bu eser kusursuz bir eser değildir. Yazar bazı yerlerde hatalar da yapmıştır. Örneğin ikinci kitabın ilk bölümünde yazar, Alboin`in Gotlara karşı Romalılara destek vermek için seçilmiş bir birlik gönderdiğini belirtmektedir. Oysa bu birliği yollayan kişi Alboin değil, Audoin`dir.¹⁰¹ Diğer bir yanlış ise yine ikinci kitabın onuncu bölümündedir. Burada yazar kral Clothar`ın ölümünden sonra dört oğlu tarafından krallığın yönetiminden bahsederken, bu dönemde Benedict`in papa olduğunu yazmaktadır. Oysa Clothar 561 yılında ölmüştür¹⁰² ve bu dönemde, 560-573 yılları arasında papa olan III. John papalık makamındadır.¹⁰³ Yalnız yazarın böyle bir hataya düşmüş olması bir dereceye kadar anlaşılabilir. Çünkü Papaların Kitabı`nda I. Benedict zamanından bahsederken, “bu dönemde Lombardlar tüm İtalya`yı istila etti” denilmektedir.¹⁰⁴ Yazar da muhtemelen bu bilgiye dayanarak hataya düşmüştür.

Sonuç olarak bazı yanlışları olsa da Paul the Deacon`un Lombardların Tarihi adlı eseri, dini karakterin ağır basmaması hariç tutulduğunda, Ortaçağın tarihyazını gelenekleri ile bir uyum içerisindedir denilebilir. Çağın masalsı anlatım şekli eserde oldukça baskındır. Ulusal tarihlerin bir özelliği olan abartılı unsurlara yer verme ve efsanelerden bahsetme neredeyse eserin tamamı için geçerlidir. Olayların lider özellikli kişiler ekseninde gelişmesi ve bazı karakterlerin baskın olması Ortaçağ tarih yazımına uyum gösteren bir başka unsurdur. Nakilci bir üslup kullanılması, klasik dönem yazarlarından gerek tarz gerek bilgi anlamında alıntılar yapılması da diğer uyumlu unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bununla birlikte eser, Ortaçağın tarihyazımında ortaya çıkan yeni türlerden biri olan ve genel olarak “hükümdarın aynası” denilen yol gösterici ve öğüt verici geleneğin ilk örneklerinden biri olması sebebiyle de önem taşımaktadır.

Paul the Deacon`un eserini Lombard Krallığı`nın 774`te yıkılışından sonra kaleme aldığı bilinmektedir. Yazar belki de bu eseri yazarak, halkına, kendisini küçük yaşta saraya kabul eden ve eğitim görmesini sağlayan krallarına ve artık var olmayan devletine karşı vefasını bu şekilde ifade etmek istemiştir. Yazılış sebebi her ne olursa olsun incelenen bu tarihi kitabı, Ortaçağ Avrupa`sındaki tarihyazını gelenekleriyle uyum içerisinde olan bir eserdir.

¹⁰¹ Martindale 1992: 153.

¹⁰² Mitchell 2007: 153.

¹⁰³ Thomas 2009: 1280.

¹⁰⁴ Eodem tempore gens Langubardorum invaserunt omnem Italiam, Liber Pontificalis vol. I, MGH, SS, Ges. Pon. Rom., Ed.: T. Mommsen, Berolini, 1898, s. 159.

KAYNAKÇA

Ana Kaynaklar

Mommsen, T., Ed., Liber Pontificalis, vol. I, *MGH, SS, Ges. Po. Rom.*, Berolini, 1898.

Paulinus Winfridus Diaconus, Homiliae De Tempore, Ed.: J. P. Migne, *PL 95*, 1159-1458B.

....., Homiliae De Sanctis, Ed.: J. P. Migne, *PL 95*, 1457-1565.

....., Homiliae, Ed.: J. P. Migne, *PL 95*, s. 1565-1584A.

....., Epistolae et Carmina, Ed.: J. P. Migne, *PL 95*, s. 1583-1604A.

Pertz, G. H., Ed., Liber de Episcopis Mettensibus, *MGH, SS II*, Hannover, 1829.

....., Ed., Chronicon Gothanum, *MGH, Leges (in Folio) 4*, Hannover, 1868.

Waitz, G., Ed., Pauli Historia Langobardorum, *MGH, SS, rer. Ger. in usum schol.*, 48, Hannover, 1978.

İkincil Kaynaklar

Balzaretti 2007: R. Balzaretti,, “Sexuality in Late Lombard Italy”, *Medieval Sexuality*, Ed.: A. Harper, C. Proctor, Routledge, UK 2008.

Boynton 2006: S. Boynton, *Shaping A Monastic Identity*, Cornell University Press, USA 2006.

Brozyna 2005. M. A. Brozyna,, *Gender and Sexuality in The Middle Ages*, McFarland & Co. Inc. Publishers, USA 2005.

Bullough 1991: D. Bullough, *Carolingian Renewal*, Manchester University Press, USA 1991.

Caenegem 1978: R. C. Caenegem, *Guide to The Sources of Medieval History*, North-Holland Publishing, Netherlands 1978.

Clayton 2000: M. Clayton, “Homiliaries and Preaching in Anglo-Saxon England”, *Old English Prose*, Ed.: P. E. Szarmach, Routledge, Great Britain 2000.

Foot 2010: S. Foot, “Forming the *Saeculum*: The Desacralization of Nature and The Ability to Understand It in Augustine`s *Literal Commentary on*

Genesis”, *God’s Bounty?: The Churches and The Natural World*, Ed.: P. Clarke, T. Claydon, Boydell & Brewer, Great Britain 2010.

Gibbon 1845: E. Gibbon, *The Decline and Fall of The Roman Empire*, vol. V, Project Gutenberg, 1845.

Gibson & Smail 2009: K. Gibson & D. L. Smail, *Vengeance in Medieval Europe*, University of Toronto Press, Canada 2009.

Hay 1977: D. Hay, *Annalist and Historians*, Routledge, UK 1977.

Innes & McKitterick 1994: M. Innes & R. McKitterick, “The Writing of History”, *Carolingian Culture: Emulation and Innovation*, Ed: R. McKitterick, Cambridge University Press, UK 1994.

Jayapalan 2008: N. Jayapalan, *Historiography*, Nice Printing Press, India 2008.

Köksal 2009: H. Köksal, “Tarih Neydi, Niçin Yazılıyordu ve Nasıl Eleştiriliyordu?”, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S.5, Ankara 2009.

Leclercq 2003: J. Leclercq, *The Love of Learning and The Desire For God*, Fordham University Press, USA 2003.

Martindale 1992: J. R. Martindale, *The Prosopography of The Later Roman Empire*, vol.I, Cambridge University Press, UK, 1992.

McDonald 2000: R. McDonald, “Paul the Deacon”, *Encyclopedia of Medieval Literature*, Ed.: R. T. Lambdin, L. C. Lambdin, Greenwood Publishing Group, USA 2000.

Mitchell 2007: S. Mitchell, *A History of The Later Roman Empire*, Blackwell Publishing, USA, 2007.

Pehrson 1983: J. D. R. Pehrson, *Barbarians and Romans: The Birth Struggle of Europe*, Taylor & Francis, Great Britain 1983.

Peters 2003: E. Peters, Ed., *History of the Lombards*, Trans.: W. D. Foulke, University of Pennsylvania Press, Philadelphia 2003.

Pizarro 2003: J. M. Pizarro, “Ethnic and National History ca.500-1000”, *Historiography in The Middle Ages*, Ed.: D. M. Deliyannis, Brill, Boston 2003.

Schaff 1973: P. Schaff, *History of the Christian Church*, vol. IV, Wm. B. Eerdmans Publishing, 1973.

Smetana 1978: C. L. Smetana, “Paul the Deacon’s Patristic Anthology”, *The Old English Homily and Its Backgrounds*, Ed.: P. E. Szarmach, B. F. Huppé, Sunny Press, USA 1978.

Paul the Deacon ve Lombardların Tarihi Adlı Eseri

Spiegel 2002: G. M. Spiegel, “Historical Thought in Medieval Europe”, *A Companion to Western Historical Thought*, Ed: L. S. Kramer, S. C. Maza, Blackwell Publishers, USA 2002.

Taviani-Carozzi 2000: H. Taviani-Carozzi, “Paul the Deacon”, *Encyclopedia of the Middle Ages*, vol. II, Routledge, UK 2000.

Thomas 2009: J. Thomas, *The Universal Dictionary of Biography and Mythology*, vol. III, Cosimo Inc., New York, 2009.

Wright & Sinclair 1969: F. A. Wright & T. A. Sinclair, *A History of Later Latin Literature*, The Macmillan Company, New York 1969.